

Arkkitehtuurin Finlandia palkinto 2019

Anne Stenros 7.10.2019

Arvoisa päätuomari,

Hyvät palkintoehdokkaat,

Hyvät juhlavieraat ja kollegat,

***QUO VADIS* – ARKKITEHTUURI?**

Muutama viikko sitten YK:n ilmastokokouksessa New Yorkissa, 16-vuotias ympäristöaktivisti Greta Thunberg totesi vakavasti arvovaltaiselle yleisölle: *”We are in the beginning of a mass extinction and all you can talk about is money and fairy tales of eternal economic growth - how dare you!”* – Eli: ”Olemme massatuhon alkuvaiheessa ja ainoa mistä te puhutte on vain raha ja satu ikuisesta talouden kasvusta.” Thunbergin puhe on koskettanut monia.

Samaan aikaan maailman vaikutusvaltaisin Business Roundtable, joka koostuu 181 kansainvälisen suuryhtiön huippujohtajista, julkaisi kannanoton jonka mukaan yritysten tulee vastedes ajatella laajemmin *kaikkien* eri sidosryhmien etua, eikä vain yksipuolisesti osakkeenomistajien etua. Tätä *Financial Times* on kutsunut kapitalismin päivivitykseksi.

Vasta ilmestyneessä, uudessa kirjassaan *”Capital et Idéologie” (Pääoma ja ideologia)* maailmankuulu taloustutkija Thomas Pikett puolestaan esittää uutta maailmanjärjestystä: osallistavaa sosialismia (*new ”participatory” socialism*), joka jakaa vaurautta, koulutusta, tietoa ja valtaa aikaisempaa tasapuolisemmin tulevaisuuden maailmassa.

Emmekä voi tietenkään unohtaa IPCC:n eli hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin viimeistä raporttia ilmastomuutoksen vaikutuksesta maailman meriin ja napa-alueisiin. Raportista käy selvästi ilmi, miten haavoittuvassa pisteessä maailman merien ekosysteemi on ilmaston lämpenemisestä johtuen. – Olemme suurten haasteiden ja murrosten edessä.

Monet keskeiset asiat, joita on pidetty itsestään selvyytenä – kuten talouden kasvu, vaurauden nousu, hyvinvoinnin ja teknologian kehitys sekä koulutuksen ja tiedon lisääntyminen – on otettu uudelleen arvioitavaksi viime aikoina. Keskustelua on herännyt jatkuvan talouskasvun oletuksesta, yksipuolisen voitontavoittelun oikeutuksesta ja tulonjaon polarisaatiosta sekä tietysti viime kädessä koko maapallon ja ihmiskunnan olemassaolosta pitkällä aikavälillä.

Entä mitä näillä on tekemistä arkkitehtuurin ja rakentamisen kanssa? – Aika edellyttää jatkuvaa muutosta ja asioiden uudelleen määrittelyä. – Milloin arkkitehtuuri viimeksi määritteli itsensä radikaalisti arkkitehtien toimesta vastaamaan uudistuvaa maailmankuvaa? Modernismin ja jopa post-modernismin ajoista on jo vierähtänyt tovi jos toinenkin. Bauhausliikkeestä ja sen johtavasta modernismin manifestista on kulunut jopa 100 vuotta.

Kysymys kuuluu: onko arkkitehtuurin näkemys ja keinovalikoima jäänyt jälkeen Thunbergin ja koko nuoren Z-sukupolven tulevasta maailmasta, huolista, tarpeista ja toiveista? Mitä on 2020-luvun arkkitehtuuri? Bauhausin koulukunnan perustaja, arkkitehti Walter Gropius sanoi aikanaan: ”Kuinka voimme edellyttää opiskelijoiden tulevan rohkeiksi ja pelottomiksi

ajatuksissaan ja toimissaan, jos suljemme heidät sentimentaalisiin pyhäköihin, jotka teeskentelevät kulttuuria, joka on kauan sitten kadonnut.”

Arkkitehtuurilla on edessään arjen vallankumous: on mietittävä uudelleen hyvän elämän periaatteet suhteessa planeetan rajallisiin resursseihin, on harkittava mitä ylipäättään rakennetaan ja mihin voidaan rakentaa. On korjattava ja kierrätettävä sitä mihin on aikanaan sidottu materiaa ja energiaa sekä tuettava rakentamisella ihmisen jatkuvaa kasvua, oppimista ja uuden tiedon omaksumista. On opittava myös uudelleen arvioimaan rakentamisen laatua ja kriteereitä, materiaalien käyttöä ja niiden kestoa sekä lopulta arkkitehtuurin ydinkysymystä: mikä on pienen ihmisen paikka maailmassa – tai laajemminkin, planeetalla?

Olemme suurten sosioekonomisten muutosten edessä tulevalla, uudella vuosikymmenellä. Arkkitehtuurin tulee pysyä tässä muutoksessa ja keskustelussa mukana – jopa omalta osaltaan olla suunnannäyttävä positiivisilla esimerkeillä. Juuri tästä on kyse Arkkitehtuurin Finlandia palkinnossa ja sen tämän vuoden ehdokkaissa, joita ovat Helsingin keskustakirjasto Oodi, Jyväskylän yliopiston päärakennuksen restaurointi, Kruunuvuorenrannan koonta-asema, Käärmetalon peruskorjauksen 1. vaihe ja Vaaralanpuiston päiväkot.

Edellämäinitut, palkintoehdokkaaksi valitut rakennukset ovat hyvä airut tulevan muutoksen suunnasta. Ne edustavat laajasti seuraavan vuosikymmenen arvoja: avointa tiedonsaantia, oppimista ja yksilökehitystä, ympäristötietoisuutta ja kiertotaloutta, korjausrakentamista ja uudelleen käyttöä sekä henkisen ja kulttuurisen perinnön vaalimista ja kehittämistä. Kaiken kaikkiaan: hyvän elämän peruspilareita.

Suomessa on lähes 4000 arkkitehtia, mikä on riittävän iso joukko ajamaan aktiivista muutosta rakennetun ja luonnon ympäristön laadun ja paremman elämän puolesta. Se on myös ammatillisesti riittävä joukko kehittämään, vaatimaan ja ennen kaikkea tekemään uutta, tulevaisuuden hyvää elämää kokonaisvaltaisesti mahdollistavaa arkkitehtuuria ja rakentamista. – Kuten Walter Gropius aikanaan sanoi: ”Yhteiskunta tarvitsee hyvän kuvan itsestään. Tämä on arkkitehdin työ.”

Omasta puolestani esitän perustettavaksi Suomen Arkkitehtiliiton seuraavan sukupolven SAFA Next Gen -ympäristöpaneelia, joka ryhtyy käymään nuorten arkkitehtien ja arkkitehtopiskelijoiden tulevaisuuden vuoropuhelua arkkitehtuurista ja elinympäristön tilasta. Ilmottaudun mielelläni kirjuriksi tulevalle ryhmälle.

Esiraadin puheenjohtajana kiitän esiraadin ammattijäseniä, arkkitehdit SAFA Mikko Heikkistä ja Juulia Mikkolaa sekä esiraadin sihteeriä, SAFAn pääsihteeri Paula Huotelinia hyvästä keskustelusta ja kollegiaalisesta hengestä raadin työskentelyn aikana.

Lämpimät kiitokset myös palkinnon valitsijalle kuvataiteilija, kirjailija Hannu Väisäselle näkemyksellisistä kommentteista arkkitehtuurikohteissa. Sekä lopuksi onnittelen sydämellisesti kaikkia teitä, jotka ovat ehdolla olevien rakennusten suunnittelun ja toteutuksen taustalla: te olette tulevaisuuden muutoksentehtäjiä ja tiennäyttäjiä.

Arkkitehti-legenda Mies van der Rohe on sanonut: ”En halua olla kiinnostava. Haluan olla hyvä.” – Olen samaa mieltä: on paljon vaikeampaa olla hyvä kuin huippu arkkitehtuurissa.